

- process of the studying of foreign language as a second at the philological faculties]. *Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu «Ostrozka akademiya»*. 2015. № 55. S. 221–224.
6. Svenson D. R., Spidi Rajs T. G., Tsyryashchuk M., Romashhenko I. Zovnishne nezalezhne ociniuvannia procesiv zabezpechennia yakosti osvity na fakulteti advokatury Natsionalnogo universytetu “Odeska yurydychna akademiya” [The Independent, External, On-site Assessment of Legal Education Quality at Odesa Academy of Law]. 2017. 136 p. URL: <https://newjustice.org.ua/uk/lib/doslidzhennya-ta-zviti/ekspertni-zviti-ta-rekomenditsiyi/>
  7. Tytska Ya. O. Akademichna dobrochesnist yak element systemy zabezpechennya yakosti osvity [Academic integrity as an element of the system of education quality assurance]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Seriya «Yurysprudenciya»*. 2018. № 34. S. 4–7. URL: http://www.nbu.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2018_34_3
  8. Chuikova E. S. Dyagnostyka sformirovannost kultury akademicheskoy pismennoj rechy [Diagnostic assessment of academic literacy in writing]. *Nauchno pedagogicheskoe obozrenie*. 2018. № 1 (19). S. 128–132. URL: <https://www.cyberleninka.ru/article/n/diagnostika-sformirovannosti-kultury-akademicheskoy-pismennoj-rechi>
  9. Shlikhta N., Shlikhta I. *Osnovy akademichnogo pysma: metodychni rekomendatsii ta programa kursu [Fundamentals of academic writing]*. Kyiv, 2016. 61 s.
  10. Yakhontova T. V. *Osnovy anglo-movnogo naukovogo pysma: navch. posibnyk dlya stud., asp. i naukovciv [English academic writing for students and researchers]*. Lviv, 2002. 220 s.
  11. Bailey S. (2011). *Academic writing: a handbook for international students*. 3rd ed. Milton Park, Abingdon, Oxon, [England]: Routledge.
  12. Bowker N. (2007). *Academic writing: a guide to tertiary level writing*. URL: <http://owll.massey.ac.nz/pdf/Academic-Writing-Guide.pdf>.

УДК 378.811.1/9

DOI 10.25128/2415-3605.20.2.18

НАТАЛІЯ УСЕНКО

ORCID ID 0000-0003-2147-6158

n.usenko@el.sumdu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Сумський державний університет

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ПРОЦЕСІ ЕВРИСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Обґрунтовано доцільність використання евристичних технологій навчання на заняттях з іноземної мови. Досліджено характеристики та особливості евристичного освоєння матеріалу з іноземної мови: уміння самостійно визначати мету, завдання і способи самостійної навчальної роботи, творчо переосмислювати і трансформувати одержані знання та способи пізнавальної діяльності, здатність створювати власні освітні продукти (оригінальні нові знання та способи діяльності) й адекватно оцінювати перебіг і результати самостійної пізнавальної діяльності. Зазначено, що евристичне вивчення іноземної мови позитивно впливає на формування комунікативних компетентностей студентів, оскільки підвищує їх мотивацію та пізнавальну активність, знімає напругу на занятті, сприяє рівній діалоговій взаємодії між суб'єктами навчання, полегшує сприйняття матеріалу тощо. Принципово важливим є положення, що без наявності особистісної значущості того матеріалу, який вивчається, не можна сподіватися на його освоєння (переосмислення, трансформацію тощо) на рівні особистості. В цьому сутність і складність евристичного підходу до навчання, тому що сучасне суспільство не задовольняється тими знаннями, які просто запам'ятовуються. В зв'язку з цим з'являється необхідність розглядати формування комунікативних компетентностей студентів-медиків з позицій особистісно зорієнтованого евристичного навчання. Доведено, що евристична організація вивчення іноземної мови та її провідна складова – пізнавально-творча самостійна робота – стає суттєвим чинником успішного формування і вдосконалення комунікативних компетентностей студентів, якщо реалізуються дидактично обґрунтований комплекс спеціально підібраних евристичних методів і підготовлених завдань, необхідних для виконання самостійної творчої діяльності, зорієнтованих на успішну професійну діяльність та особистісно-професійний розвиток майбутніх медиків.

Ключові слова: комунікативні компетенції, евристичне навчання, самостійна пізнавальна діяльність, творчі методи, освітні продукти.

НАТАЛЬЯ УСЕНКО

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
Сумский государственный университет
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ В ПРОЦЕССЕ ЭВРИСТИЧЕСКОГО ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Обоснованы возможности использования эвристических технологий в процессе изучения иностранного языка. Исследованы характеристики и особенности эвристического освоения материала по иностранному языку: умение самостоятельно определять цели, задачи и методы самостоятельной учебной работы, творчески переосмысливать и преобразовывать приобретенные знания и методы познавательной деятельности, умение создавать собственные образовательные продукты (оригинальные новые знания и методы деятельности) и адекватно оценивать процесс и результаты самостоятельной познавательной деятельности. Отмечается, что эвристическое изучение иностранного языка положительно влияет на формирование коммуникативных компетентностей студентов, так как повышает их мотивацию и познавательную активность, снимает напряжение на уроке, способствует равноправному диалоговому взаимодействию между субъектами обучения, облегчает восприятие материала и т. д. Принципиально важно, что без наличия личного значения изучаемого материала нельзя надеяться на его освоение (переосмысление, трансформацию и т. д.) на уровне личности. В этом суть и сложность эвристического подхода к обучению, потому что современное общество не удовлетворено теми знаниями, которые просто запоминаются. Поэтому необходимо рассмотреть вопрос о формировании коммуникативных компетентностей студентов-медиков с позиций личностно-ориентированного эвристического образования. Доказано, что эвристическая организация изучения иностранного языка и его ведущая составляющая – когнитивная и творческая самостоятельная работа – становится важным фактором успешного формирования и совершенствования коммуникативных компетентностей студентов, если реализуется дидактически обоснованный комплекс специально отобранных методов и подготовленных заданий, необходимых для выполнения самостоятельной творческой деятельности, ориентированной на успешную профессиональную деятельность и личностно-профессиональное развитие будущих медиков.

Ключевые слова: коммуникативные компетенции, эвристическое обучение, самостоятельная познавательная деятельность, творческие методы, образовательные продукты.

NATALIA USENKO

PhD in Pedagogical Sciences, Senior Instructor
Sumy State University
2 Rymyskogo-Korsakova Str., Sumy

THE FORMATION OF MEDICAL STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCIES IN THE PROCESS OF HEURISTIC LEARNING OF A FOREIGN LANGUAGE

The article substantiated the feasibility of using heuristic technologies of studying at the foreign language lessons. The characteristics and peculiarities of heuristic development of material in a foreign language are investigated: the ability independently to define the purpose, tasks, methods of independent educational work, creatively rethink and transform the acquired knowledge and methods of cognitive activity, the ability to create their own educational products (original new knowledge and methods of activity) and to evaluate adequately the process and results of independent cognitive activity. It is noted that heuristic study of a foreign language has a positive effect on the formation of students' communicative competencies, as it increases their motivation and cognitive activity, relieves tension at the lesson, promotes equal dialogue interaction between subjects of study, facilitates the perception of material, etc. To measure how successfully the formation of students' communicative competencies was, diagnostic and evaluation complex had been developed through the identification of the quality of their main educational products (reports, dialogues, presentations, etc.)

Their quantity and quality become an indicator of the forming of these competencies and creative self-realization in general. Such products are a more motivated goal for them than simply mastering knowledge and

skills with their little (if any) further application. The product reflects both mastered knowledge, skills and characteristics of communicative activity. In heuristic learning, the product is the purpose of activity, and motives, knowledge and skills are means to achieve such a goal. It is fundamentally important that without the presence of personal significance of the material being studied, one cannot hope for its development (rethinking, transformation, etc.) at the level of personality. This is essence and complexity of the heuristic approach to learning, because modern society, market relations are not satisfied with the knowledge which is simply remembered. Therefore, there is a need to consider the formation of communicative competencies of medical students from the positions of personally oriented heuristic education. It is proved that heuristic organization of studying a foreign language and its leading component – cognitive and creative independent work – becomes a significant factor in the successful formation and improvement of students' communication competencies, if they implement a didactically grounded complex of specially selected heuristic methods and prepared tasks necessary for performing independent creative activities oriented to successful professional activity and future doctors' personal professional development.

Keywords: *communicative competencies, heuristic education, independent cognitive activity, creative methods, educational products.*

Викладання іноземної мови у немовному закладі вищої освіти (ЗВО) передбачає оволодіння студентами комунікативними компетентностями, що дозволяють реалізувати їхні знання, уміння і навички у подальшій професійній діяльності. Особливого значення набуває проблема результативності та ефективності навчального процесу. Щоб навчання стало якісним, в його основі має бути принципи активності й самостійності того, хто навчається. Останнім часом здійснюється активний пошук нових педагогічних технологій підготовки випускників ЗВО, які зорієнтовані на формування особистості, розвиток її творчих здібностей і пізнавальної самостійності. Мова йде про розробку нової концепції навчання, де всі її складові спрямовані на особистісно зорієнтований розвиток студента, який здатний не лише сприймати знання у готовому вигляді, а й самостійно їх перетворювати, трансформувати, змінювати тощо. Важлива роль у цьому процесі належить самостійній роботі.

Одним із варіантів, який би допоміг розв'язати цю проблему, стає освоєння ідей і технологій евристичного навчання, яке надає право кожному студенту обирати свій темп навчання, способи створення значущих для нього освітніх продуктів, що розглядаються в евристичному навчанні як основна мета навчального процесу. Педагоги, котрі освоїли компетентне управління самостійною пізнавально-творчою діяльністю студентів, відзначають потужні потенційні можливості евристичних освітніх технологій, їх незамінну роль в успішному формуванні комунікативних компетентностей студентів. Нова система освіти – евристичне навчання, де у центрі уваги педагога є не навчальний матеріал, а студент, його самостійна, переважно пізнавально-творча, навчальна діяльність, його навички та вміння.

Вибір теми статті зумовлений актуальністю, недостатнім дослідженням і важливістю вивчення такого процесу, як формування комунікативних компетентностей студентів-медиків у процесі евристичного вивчення іноземних мов.

Актуальність формування комунікативних компетентностей студентів посилюється тим, що застарілі традиційні підходи до вивчення іноземної мови, способів формування цієї складової не враховують ролі творчого евристичного компонента в організації навчального процесу. Однак саме евристичне навчання надає можливості для особистості оптимально творчо самореалізуватися. Необхідність студентів управляти власною пізнавальною діяльністю і пануючою нині прерогативою педагогів контролювати, коригувати й оцінювати самостійні їх зусилля, що суттєво гальмує становлення мотиваційної, процесуальної, діагностично-контрольної складових, також підсилює актуальність дослідження проблеми. На сьогодні залишаються мало дослідженими і педагогічні умови формування іншомовних комунікативних компетентностей студентів у межах інноваційного евристичного навчання, що також спонукає до дослідження.

Метою статті є розкрити можливості евристичного навчання для формування комунікативних компетентностей студентів-медиків у процесі вивчення іноземної мови.

Наше дослідження будувалося на гіпотезі, що евристична організація навчальної діяльності та її провідна складова – пізнавально-творча самостійна робота з використанням комунікативно зумовлених завдань – стає суттєвим чинником успішного формування комунікативних компетентностей студентів-медиків у процесі вивчення іноземної мови. Евристичне навчання орієнтоване не на передачу студентам передбачених результатів, а на

створення гармонійного середовища, яке забезпечить самореалізацію особистості та потенціалу студента і стимулюватиме його до пошуку власних результатів пізнавальної діяльності.

Мотиваційно-цільова підготовка до створення провідних освітніх продуктів супроводжувалась активною і неформальною діалоговою взаємодією викладача й студентів для вільного вибору теми, мети і завдань самостійної роботи, визначення її джерельного і діагностичного забезпечення, а також основних способів реалізації. Результатом таких кроків мотивації, на відміну від традиційної парадигми навчання, стало підвищення особистої значущості самостійної роботи із застосуванням способів взаємо- та самомотивації, цілепокладання і прогнозування конкретних освітніх продуктів з орієнтацією на їх кількісні та якісні критерії.

Неабиякою перевагою є те, що реалізація комунікативного підходу здійснюється в процесі евристичного навчання іноземної мови в умовах, що моделюють ситуації реального життя. Таким чином, процес навчання максимально наближений до реального спілкування, а це сприяє підвищенню мотивації та більш успішному досягненню цілей і мети спілкування.

Практика показує, що іноземна мова як навчальний предмет має чітко виражений комунікативний характер, який спрямований на розвиток уміння практично користуватися мовою, що вивчається. Іноземна мова служить засобом спілкування, прийому і передання інформації про навколишню дійсність. Згідно з принципами евристичного навчання, студентів варто залучати до продуктивної діяльності, де немає готових відповідей, які необхідно самостійно шукати, аналізуючи текст, зіставляючи матеріали кількох джерел, вирішуючи навчальні завдання власними силами. У цьому разі знання студентів є засобом, необхідним для вирішення дидактичних завдань.

Як зазначає Г. І. Бородіна, «саме завдання проблемного характеру викликають найбільшу зацікавленість серед студентів, а отже, є найбільш результативними» [2, с. 42]. Значним мотиваційним аспектом виконання завдань комунікативного характеру слугує вирішення професійних проблем за допомогою іноземної мови. Для інтерактивної взаємодії викладача зі студентами проблемні завдання повинні містити чітку форму «завдання – питання», а не «вказівка – виконання». Саме така постановка проблеми надає завданням комунікативного характеру [2, с. 45].

Пасивне сприйняття навчального матеріалу з його бездумним заучуванням і відтворенням є показником того, що студенти не здатні працювати самостійно, творчо. За таких умов викладач має змінити стратегію подання матеріалу і за допомогою різних прийомів спрямовувати зусилля на розвиток не лише комунікативної компетенції студентів, а взагалі на успішне вивчення матеріалу. Вивчити іноземну мову в усіх її аспектах практично неможливо, тому, викладаючи у немовному ЗВО, важливо пам'ятати, що вона має стати засобом формування вмінь (навчально-організаційних, навчально-інформаційних, навчально-інтелектуальних, навчально-комунікативних) у навчально-організаційній діяльності студентів.

В евристичному навчанні іноземної мови необхідно сприяти не лише відтворенню інформації, а й самостійному створенню за допомогою викладача, підручників тощо власних монологічних або діалогічних висловлювань студентів, оскільки це формує в них потребу і здатність як набувати, так і продукувати знання. Проблема організації, схожості навчального процесу і життєвої практики, опора на логічне й образне мислення, організація творчої групової та індивідуальної діяльності, подолання бар'єрів у навчанні (боязнь помилки і невдачі, сором'язливість, сумніви стосовно змісту вивченого матеріалу), переживання, відчуття успіху – це переваги евристичного освоєння матеріалу у формуванні комунікативних компетентностей студентів. Одночасно майбутніх медиків варто залучати до продуктивної діяльності, де немає готових відповідей (їх необхідно самостійно здобувати), аналізуючи текст, зіставляючи матеріали кількох джерел, вирішуючи навчальне завдання власними силами. Тоді студент опановує способи навчальної діяльності, тому знання є не самоціллю, а засобом, необхідним для вирішення завдань. Практично важлива інформація активно «присвоюється», її ефект посилюється, якщо знання пов'язані з життєвими планами, інтересами студентів.

Головна мета і результат навчальної роботи як евристичної діяльності – створення власних освітніх продуктів за допомогою освоєних наукових знань та умінь, способів і механізмів пізнавально-творчої діяльності в умовах евристичного навчання. Під освітньою продукцією у формуванні комунікативних компетентностей студентів ми розуміємо, по-перше,

матеріалізовані продукти їх діяльності у вигляді суджень, повідомлень, діалогів, презентацій та ін.; по-друге, зміни особистісних якостей студентів, що розвиваються упродовж навчального процесу. Обидві складові освітньої продукції – матеріальна й особистісна – створюються одночасно та однакові за значущістю у конструюванні студентом індивідуального освітнього процесу.

Основною технологічною одиницею евристичного навчання, своєрідною альтернативою традиційному заняттю, є евристична освітня ситуація – освітня напруженість, яку створює викладач або яка виникає спонтанно і проходить через евристичну діяльність усіх учасників. Одержуваний студентами освітній продукт (монолог, діалог, презентація тощо) непередбачений, педагог запроваджує технологію діяльності, репрезентує культурно-історичні зразки, аналогічні дитячим результатам, супроводжує освітній рух студентів, але не визначає заздалегідь відомі освітні результати.

У традиційному навчанні мету заняття (освітньої діяльності) визначає викладач. В евристичному навчанні цілі освітньої діяльності щодо студента поділяються на зовнішні нормативні і внутрішні суб'єктивні. Зовнішні цілі ставляться викладачем у різних формах і видах, що передбачають, наприклад, виконання освітніх стандартів. Внутрішніми цілями є ті, які студент формує самостійно або за допомогою педагога щодо освітньої галузі чи об'єкта вивчення. Тобто студент має право самостійно визначити, що для нього є важливим на цьому етапі отримання знань.

Активізація навчального процесу з метою формування комунікативних компетентностей студентів в евристичному вивченні іноземної мови відбувається на основі дидактично обґрунтованого комплексу спеціально підготовлених завдань, необхідних для виконання самостійної творчої діяльності, зорієнтованих на успішну професійну діяльність та особистісно-професійний розвиток майбутніх медиків.

За комунікативним критерієм вправи поділяють на комунікативні, некомунікативні, умовно-комунікативні [3, с. 30]. Вправи некомунікативного характеру є підготовчими і, зазвичай, спрямовані на закріплення вживання певних лексичних або граматичних одиниць потрібної тематики. Такі вправи прийнято називати мовними, оскільки студенти виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, приділяючи значну увагу формі.

У системі вправ основне місце посідають вправи умовно-комунікативні та комунікативні. Перші з них характеризуються наявністю мовленнєвого завдання та комунікативного завдання і спрямовані на формування навичок. Вправи комунікативного характеру є спеціально організованою формою спілкування, де студент реалізує акт мовленнєвої діяльності іноземною мовою, і спрямовані на розвиток вмінь.

Оскільки ми розглядаємо формування комунікативних компетентностей студентів в евристичному навчанні іноземної мови, то варто виокремити методи, які сприяють їх успішному формуванню і творчій самореалізації студентів-медиків у процесі навчання загалом. Серед відомих евристичних методів активно використовується розв'язання проблеми через низку евристичних запитань (відомий як метод «ключових питань»). Його доцільно застосовувати для отримання додаткової інформації в умовах проблемної ситуації чи впорядкування вже відомої інформації в процесі розв'язання творчої завдання. Евристичні запитання є додатковим стимулом, формують нові стратегії і тактики вирішення творчої ситуації.

Евристичний метод емпатії або метод особистої аналогії найчастіше означає ототожнення особистості однієї людини з особистістю іншої, коли намагаються подумки поставити себе на місце іншого. Якщо він застосовується, то об'єктові приписують почуття, емоції іншої людини, образу, який характеризується. Отже, це один з евристичних механізмів розв'язання творчих завдань, в основі якого лежить процес емпатії, тобто ототожнення себе з об'єктом і предметом творчої діяльності, осмислення функцій досліджуваного предмета на основі «вживання» в образ, якому приписуються особисті почуття, емоції, здібності бачити, чути, міркувати.

Для успішного застосування евристичних методів у вивченні іноземної мови проводиться цілеспрямоване пояснення сутності кожного з механізмів, складання і використання спеціально розроблених інструкцій щодо можливостей застосування цих механізмів, ілюстрацій різними прикладами, відведення достатнього часу на освоєння студентами механізмів при розв'язанні значущих для них творчих завдань. У разі відчуття певних складнощів студентам надається своєчасна педагогічна підтримка з боку викладача або одногрупників, також можливе

використання підручників чи інших джерел інформації. Позитивно впливають на успішне застосування механізмів пізнавально-творчої діяльності прийоми і техніки фасилітаційного спілкування, до яких належать вербальні методи непрямого управління: пошана і позитивне ставлення до студента як особистості, здібної до самозміни і саморозвитку, прояв педагогічного такту, заснованого на довірі без потурання, простоті спілкування, дії без пригнічення самостійності, гуморі без насмішки, створення ситуацій успіху, похвали, оптимістичні прогнози про можливість і здібності тих, кого навчають, тощо.

У своїй педагогічній діяльності з метою формування комунікативних компетентностей студентів-медиків в евристичному навчанні іноземних мов ми активно використовуємо такі ефективні евристичні методи: симуляцій; навчання по станціях; вигадкування; «Якби...»; «мозковий штурм»; евристичних запитань. Всі вони передбачають різні форми роботи (індивідуальну, парну чи групову).

Особливо активно й успішно в навчанні іноземної мови студентів-медиків застосовується метод симуляцій, тобто своєрідні професійні ігри, які надають студентам можливість відпрацьовувати свої навички, застосовувати знання з метою вирішення певного завдання у так званому «безпечному середовищі», що імітує реальні ситуації, наприклад, у роботі в лікарні. Симуляція надає можливість студентам спробувати себе в певній ролі – лікаря, завідувача відділення, президента компанії тощо. Симуляції характеризуються високим ступенем зацікавленості учасників, які повністю поринають в гру, оскільки від командного духу, швидкості прийняття рішень залежить загальний результат гри.

В сучасних умовах навчання з вільним доступом до навчальних планів та програм великої популярності набув метод навчання по станціях. Студенти виконують роботу над навчальним матеріалом, який впорядкований у вигляді станцій, тобто у них є можливість самостійно розподілити час, послідовність виконання завдань й обрати форми роботи (індивідуальна, парна, групова). Студенти навчаються планувати свій час, навчаються самооцінці, аналізу власного навчального успіху, плануванню та проведенню етапів роботи. Робота по станціях дозволяє здійснювати диференціацію за здібностями, інтересами, ступенем складності завдання.

На заняттях іноземної мови часто практикується спонтанне діалогічне або монологічне мовлення. Метод вигадкування є способом створення студентами нового продукту як результату їхніх певних розумових дій і дозволяє реалізувати їх творчі ідеї та розвиває уяву, мислення, фантазію. Він дає змогу студентам створювати спонтанні діалоги, писати твори іноземною мовою на задану тему тощо [2].

Для розвитку оперативного та логічного мислення студентів у процесі комунікації використовується креативний метод «Якби...». Він дозволяє студентам уявити та описати ситуацію, яка могла би відбутися за певних, створених викладачем умов. Цей метод евристичного навчання є необхідним для формування навичок творчого бачення ситуації, заданої ззовні [3].

Ще один метод, який дозволяє реалізувати не лише свої комунікативні здібності, а й взагалі самореалізуватися у вивченні іноземної мови, – це «мозковий штурм». Оскільки завдання цього методу полягає у пропонуванні студентам якомога більшої кількості ідей, він дозволяє обговорювати під час уроку іноземної мови різноманітні теми, тим самим розвиваючи у студентів комунікативні здібності, творче мислення, мовленнєві навички [6].

У процесі експерименту ми переконалися в тому, що успішне формування комунікативних компетентностей студентів-медиків можливе за умови евристичної організації навчальної діяльності з використанням вправ комунікативного спрямування. Усі вправи та завдання повинні мати комунікативно виправданий дефіцит інформації, вибір та реакцію (information gap, choice, feedback). Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: відкритих парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. Від початку студенти оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Перевагою застосування такого методу є те, що студенти вдосконалюють навички усного мовлення,

долаючи страх перед помилками. Недолік цієї роботи – не надається належної уваги якості мови, комунікативна компетенція дуже швидко досягає своїх меж.

Так, у процесі вивчення теми «Сенсорні органи: око, вухо, шкіра» ми пропонуємо наступний комплекс завдань з метою формування комунікативних компетентностей студентів-медиків 2 курсу в евристичному навчанні іноземної мови.

Уявіть, що ви на прийомі в офтальмолога. Опишіть ваші дії, якщо ви в ролі лікаря (пацієнта). Продемонструйте короткий діалог.

Дві студентки сперечаються щодо захворювання очей їхньої подруги. Вони не можуть встановити діагноз. За допомогою навідних питань до решти групи, яка поділена на дві команди, відбувається з'ясування діагнозу.

Уявіть, що ви в студії програми «Здоров'я». До студії запрошено отоларинголога. Ведуча задає питання. Лікар відповідає. Потім наочно демонструє процес перевірки слуху.

З метою узагальнення теми «Шкіра» студенти підготували повідомлення про цікаві факти цього органу та склали кросворд.

Згідно з принципами евристичного навчання студенти самостійно визначали тему, мету, завдання, способи реалізації, час, необхідний для розкриття теми чи навчальної ситуації. Кінцевий результат своєї роботи вони представляли у вигляді діалогів, монологів, навчальних ігор, вікторини, презентацій тощо.

Також спільними зусиллями зі студентами 3 курсу медичного інституту СумДУ та кандидатом педагогічних наук, старшим викладачем кафедри іноземних мов Ю. Козаченко нами було створено електронний посібник «Communicative culture of medical students in use» [8], який систематизує та узагальнює вже набуті знання студентів і дозволяє застосувати їх в умовно-комунікативних і комунікативних ситуаціях. Структура цього посібника побудована так, що студенти спочатку оволодівають видами мовленнєвої діяльності на фразовому і текстовому рівнях за обмеженого використання рідної мови. Завдання передбачають не відображення абсолютно правильних граматичних речень, а акцент, що ставиться на лексичних одиницях, та їх коректне застосування в комунікативних ситуаціях. Комунікативний метод, обраний як провідний, активізує творчі можливості студентів, позитивно впливає на їх мотивацію і дає можливість користуватися мовою залежно від конкретної професійної ситуації.

Отже, формування комунікативних компетентностей студентів-медиків в умовах евристичного навчання іноземної мови може бути успішним, якщо послідовно здійснювати орієнтований відбір навчального матеріалу, що враховує професійну орієнтацію студентів. Це один із можливих шляхів реалізації принципу професійної спрямованості навчання, який дозволяє поглибити інтерес студентів до занять з іноземної мови, оптимізувати навчальний процес, підвищити його ефективність та якість. У контексті евристичного вивчення іноземної мови акцентуємо увагу на тому, що для формування комунікативних компетентностей студента особливого значення набуває правильна організація їх навчальної діяльності. При цьому важливо, щоб студенти мали бажання самостійно працювати над засвоєнням предмета, вміли раціонально розподілити свої зусилля у пізнавальному процесі, відчували задоволення від отриманих знань і відповідальність за результати своєї навчальної діяльності.

Доведено, що, по-перше, значні динамічні зміни відбулися у рівні обізнаності студентів про самостійну роботу творчого характеру з використанням вправ комунікативного спрямування; по-друге, експеримент виявив позитивний вплив використання евристичних методів на заняттях іноземної мови, що дозволяє індивідуалізувати навчання і створювати проблемні ситуації з метою удосконалення мовленнєвих вмінь і мовних навичок студентів-медиків та підвищувати їх творчу і пізнавальну активність під час використання нестандартних методів, форм і прийомів навчання, сприяє підвищенню мотивації до творчої і навчальної діяльності студентів, створює комфортне навчальне середовище. Постійно впроваджуючи механізми евристичної діяльності у пізнавальну самостійну працю студентів, можна створити об'єктивні умови для інтенсивного формування їх комунікативних компетентностей і творчої самореалізації.

Перспективною в цьому напрямку вбачаємо розробку навчально-методичних рекомендацій щодо формування комунікативних компетентностей у процесі професійної підготовки студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородіна Г. І., Спевак А. М. Комунікативні завдання на базі професійно-орієнтованого тексту при навчанні ESP. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. 2009. Вип. 14. С. 40–45.
2. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: монографія. К.: Ін-т педагогіки АПН України, 1998. 199 с.
3. Клименко В. В., Кочерга О. В. Перші кроки у творчість К.: Київ. міжрегіон. ін-т удосконалення вчителів ім. Б. Грінченка, 1999. 95 с.
4. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: посібник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2004. 360 с.
5. Сургай С. О. Інновації у сучасних методиках викладання англійської мови у ВНЗ України. URL: <http://intkonf.org/pavlusenko-ov-suchasni-metodi-vikladannva-anglivskovi-movi-v-tehnichnih-vuzah/>
6. Рудницька Т. Г. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу. URL: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Rudnizka.php>
7. Blair R. W. Innovative approaches to language teaching. New York: Newbury House, 1982.
8. Kozachenko Y., Usenko N. Communicative culture of medical students in use. Sumy: Sumy State University, 2020. 87 p.
9. Sternberg R., Lubart T. Investing in creativity. American Psychologist. 1996. Vol. 51 (7). P. 677–688.
10. Woodman R. W., Schoenfeldt L. F. An interactionist model of creative behavior. Journal of creative behavior. 1990. Vol 24. P. 279–290.

REFERENCES

1. Borodina H. I., Spievak A. M. Komunikatyvni zavdannya na bazi profesiino-oriientovanoho tekstu pry navchanni ESP [Communicative tasks on the basis of professionally oriented text in training ESP]. Vykladannya mov u vyshchikh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. 2009. Vol. 14. S. 40–45.
2. Bibik N. M. Formuvannya piznavalnykh interesiv molodshykh shkoliariv: monohrafiia [Formation of cognitive interests of younger students: monograph]. Kyiv: In-t pedahohiky APN Ukrainy, 1998. 199 s.
3. Klymenko V. V., Kocherha O. V. Pershi kroky u tvorchist [First steps into creativity]. Kyiv: Kyivskiy mizhrehion. in-t udoskonalennia vchyteliv im. B. Hrinchenka, 1999. 95 s.
4. Praktykum z metodyky vykladannia anhlijskoi movy u serednikh navchalnykh zakladakh [Workshop of the method of teaching English at the secondary schools]. Vyd. 2-e, vypr. i pererob. / kol. avtoriv pid ker. S. Yu. Nikolajevoi. Kyiv: Lenvit, 2004. 360 s.
5. Surhai S. O. Innovatsii u suchasnykh metodykakh vykladannia anhlijskoi movy u VNZ Ukrainy [Innovations in modern methods of teaching English at universities of Ukraine]. URL: <http://intkonf.org/pavlusenko-ov-suchasni-metodi-vikladannva-anglivskovi-movi-v-tehnichnih-vuzah/>
6. Rudnytska T. H. Innovatsiini metody navchannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli v konteksti humanistychnoi spriamovanosti navchalnoho protsesu [Innovative methods of teaching foreign languages in higher education in the context of humanistic orientation of the educational process]. URL: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/Rudnizka.php>
7. Blair R. W. Innovative approaches to language teaching. New York: Newbury House, 1982.
8. Kozachenko Y., Usenko N. Communicative culture of medical students in use. Sumy: Sumy State University, 2020. 87 p.
9. Sternberg R., Lubart T. Investing in creativity. American Psychologist. 1996. Vol. 51 (7). P. 677–688.
10. Woodman R. W., Schoenfeld L. F. An interactionist model of creative behavior. Journal of creative behavior. 1990. Vol. 24. P. 279–290.

УДК 378:316.7- 057.875

DOI 10.25128/2415-3605.20.2.19

НАТАЛІЯ РОКІЦЬКА

ID ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9192-6113>
ndaniw@ukr.netкандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль